

Érinti-e a nyomdaipart a körforgásos gazdaságra való átállás?

Dr. Horváth Csaba

Az EU jelenlegi 28 tagállama között teljes egyetértés van abban, hogy az Unió globális szinten élenjáróvá váljék a hulladékgyártás, az újrafeldolgozás terén. 2018 májusában ambíciózus intézkedéseket fogadtak el annak érdekében, hogy a hulladékokkal kapcsolatos uniós jogszabályok az EU szélesebb körű körforgásos gazdaságpolitikájának részeként megfeleljenek a jövőbeli kihívásoknak. A magyar kormányzat ezeknek az irányelveknek és jogszabálycsomagnak a magyar jogrendszerbe való átültetésén dolgozik, figyelembe véve a gazdasági szereplők érdekeit és véleményét is. A Nyomda- és Papíripari Szövetség is meghívást kapott a munkában való részvételre. Faludi Viktória főszerkesztő asszonnyal közös törekvésünk, hogy e cikkben felhívjuk a figyelmet a magyar nyomdászok érintettségére és érdekeik, véleményük megfogalmazására.

1. KÖRFORGÁSOS GAZDASÁG AZ EURÓPAI UNIÓBAN

Az Európai Bizottság 2015-ben cselekvési tervet fogadott el, hogy elősegítse a körforgásos gazdaságra való átállás felgyorsítását, a globális versenyképesség fokozását, a fenntartható gazdasági növekedést és új munkahelyek teremtését Európában. A cselekvési terv 54 előremutató intézkedést tartalmaz, melyek a gyártástól kezdve a fogyasztáson és a hulladékgyártáson át a másodlagos nyersanyagok piacáig a termékek életciklusának egészére kiterjednek.

A körforgásos gazdaság a hagyományos lineáris gazdaság alternatívája, amely során az a cél, hogy az erőforrásokat a lehető legtovább megtartsuk, és így értéküket maximalizáljuk. Maga után vonja a gazdasági tevékenység fokozatos leválasztását a véges erőforrások használatáról és a hulladékok-

nak a rendszerből történő kivonásának megtervezését. Az olyan kezdeményezések, mint az EU Vision 2020 ezt az új modellt támogatják a következők ösztönzésével: a termékek élettartamának növelése tartósabb termékek létrehozásával, a gyártás során keletkező hulladék csökkentése, a fogyasztók ösztönzése az újrahaznosításra és az újrahazsnálatra, valamint a hulladék-végfelhasználás piacának erősítése. A körforgásos gazdaságba való átmenet nemcsak a lineáris gazdaság negatív hatásainak csökkentését célzó változtatásokból áll. Sokkal inkább olyan alapvető változást jelent, amely hosszú távú rugalmasságot alakít ki, új üzleti és gazdasági lehetőségeket hoz létre, és egyaránt biztosít környezeti és társadalmi előnyöket.

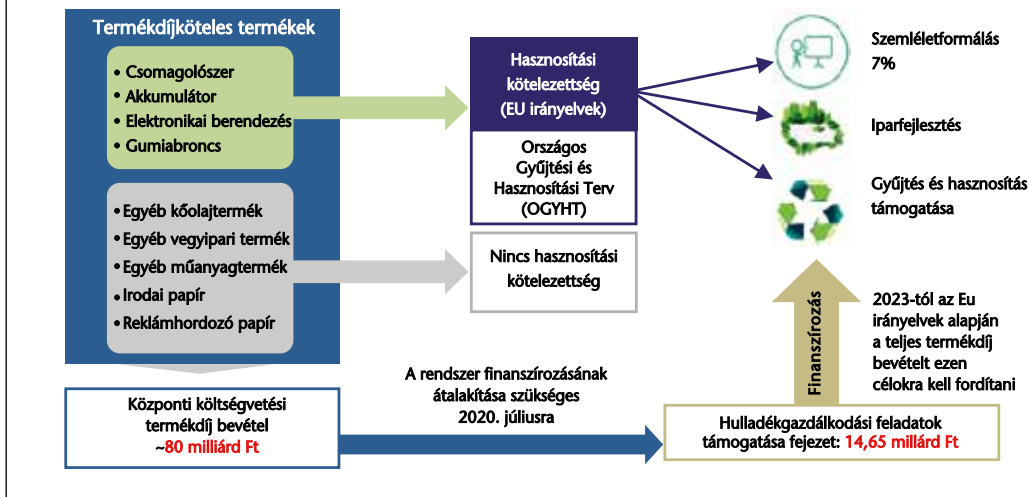
2. CSOMAGOLÁSRÓL ÉS A CSOMAGOLÁSI HULLADÉKRÓL SZÓLÓ EU IRÁNYELVEK HAZAI ADAPTÁCIÓJA

Az Európai Parlament és Tanács (EU) 2018/852 irányelve a csomagolásról és a csomagolási hulladékról szóló 94/62/EK irányelv módosításáról című jogszabály átültetése a magyar jogszabályrendszerbe számos törvényt és rendelkezést fog érinteni. Várhatóan 19 jogszabály és kormányrendelet változik rövid átfutási határidővel, mivel a tervezett életbeléptetési határidő 2020. június 5.

A jelenlegi hazai szabályozás a környezetvédelmi termékdíjjal (ktd) próbálta korlátozni a különböző típusú hulladékok keletkezését, illetve ösztönözni a hasznosításra. Az 1. ábrán feltüntetett adatokból látható, hogy ez a szabályozás inkább adószemléletű volt, és az államháztartás bevételeit növelte. A ktd-ből befolyó összeg 20%-át sem költötték a hulladékgyártási feladatok támogatására.

Ezt a 2011-ben bevezetett szabályozást a nyomdaipar különösen megszenvedte. A reklámhordozó papírok termékdíjából (jelenleg 85 Ft/kg) befolyó összeg 6,9 milliárd forint, az irodai papírok termékdíjából (jelenleg 19 Ft/kg) pedig 0,95 milliárd forint volt 2017-ben. Összesen

A termékdíjköteles termékekből képződött hulladék hasznosítása

1. ábra. A jogharmonizáció következtében várható változások¹

megközelítőleg nyolcmilliárd forint, amely a teljes ktd-bevétel 10%-át jelentette 2017-ben.

A legjelentősebb változása az EU hulladékgazdálkodási irányelveiben a kiterjesztett gyártói felelősség (EPR) szélesebb körű alkalmazására tett javaslatok. Az 1. ábrán a zölddel felsorolt hulladékkáramokra vonatkozó uniós jogi aktusok kötelezővé teszik az EPR alkalmazását.

A kiterjesztett gyártói felelősség (Extended Producer Responsibility) elve értelmében a termék előállítója felelős azért, hogy az általa gyártott termék anyagának, jellemzőinek megválasztása hulladékgazdálkodási szempontból kedvező legyen. Ő felelős azért is, hogy termék előállításából, felhasználásából és magából a termékből keletkező hulladék hasznosítása, ártalmatlanítása megtörténjen, és hozzájárul a hulladék kezelésének költségeihez is.

A nyomdaipart elsősorban a csomagolószerekre vonatkozó kötelező EPR rendszer alkalmazása érinti. A 2. ábra mutatja, hogy a magyar nyomdaipar milyen mértékben állít elő kommunikációs célú és csomagolási nyomdatermékeket. Természetesen a szakosodás következtében a nyomdák egy része csak információs célú nyomdaterméket gyárt. Mások csak csomagolóanyagokat.

Számos nyomda azonban mindkét üzletágban érdekelt. A reklám- és marketing célú kommunikációs nyomdatermékekkel szemben elfogódott környezetvédelmi kormányzat drasztikus környezetvédelmi termékdíjjal büntette/bünteti ezt a termékcsoportot. Összehasonlítva a papíralapú csomagolóanyagok 19 Ft/kg termékdíjával és hulladéktermelő hatásával. Az elmúlt évben volt olyan kormányzati szándék, amely 304 Ft/kg mértékűre kívánta emelni a reklámhordozó papírokra vonatkozó ktd-t.

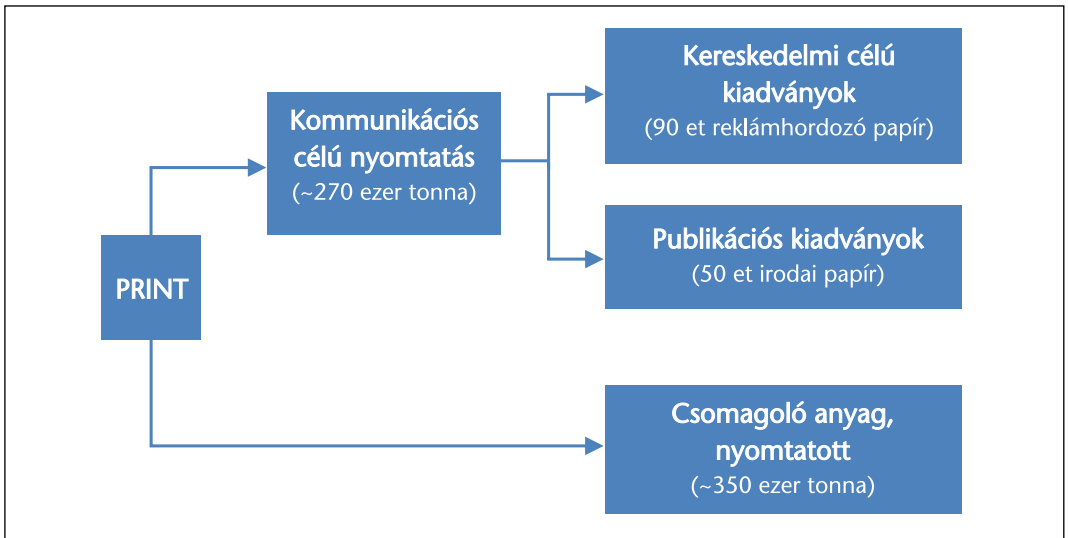
Mindeközben tisztázott, hogy a papír a leginkább újrahasznosított anyag a világon. Az Európai Unióban az arány 73,7%.

A tervezett szabályozás sem kíván módosítani ezen a szemléleten. Maradna a termékdíj a reklámhordozó és az irodai papírokat illetően.

Az EU irányelvek lehetővé teszik a kiterjesztett gyártói felelősség alkalmazását bármely hulladékkáramra. Megítélesem szerint célszerű választás a papíralapú csomagolóanyagok EPR rendszeréhez csatlakozni. Megszűnhetne ezzel a fentebb említett termékdíjak szubjektív megítélésen alapuló emelésének lehetősége.

A keretirányelv egyértelművé teszi, hogy az EPR kötelezettségek egyénileg és kollektíven is teljesíthetők.

1 Dr. Makai Martina helyettes államtitkár: Kiterjesztett gyártói felelősség és kiemelt hulladékkáramok (ITM, EPR ülés, 2019. 01. 09.)

2. ábra. A hazai papírbázisú nyomtatott termékek mennyiségeinek azonosítása (2017)²

Az EPR rendszerek kialakítására és működtetésére az irányelv meghatároz ugyanis bizonyos alapelveket:

- ◆ a gyártók közötti egyenlőség,
- ◆ az indokolatlan pénzügyi terhek tilalma,
- ◆ az aránytalan igazgatási terhek tilalma,
- ◆ átláthatóság,
- ◆ részvétel az EPR rendszer kialakításában és működtetésében.

3. A PAPIR HULLADÉKÁRAM SAJÁTOSSÁGAI ÉS MENNYISÉGI CÉLKITŰZÉSEI³

- ◆ Magyarországon a hasznosító kapacitás hosszú távon biztosított (Hamburger Hungária Kft., Dunaújváros).
- ◆ Az ipari-kereskedelmi hulladékok gyűjtése és kezelése megoldott. Az eddigi, 90% körüli hasznosítási arány nem növelhető.
- ◆ Megoldandó a lakossági elkülönített gyűjtés, amely nagyon alacsony színvonalú és minőségű hazánkban. Újrafeldolgozás helyett a papír anyagú hulladéknak a jelentős hányadát elégetik vagy szeméttárolóba lerakják (mindkettőt tiltja a jelenlegi szabályzás). Országos lefedettségről nem beszélhetünk, mert a települések 28%-ában a közszolgáltatók nem

biztosították a szelektív gyűjtést, a települések 22%-ában pedig volt szelektív gyűjtési rendszer, de – pénzügyi problémák miatt – a közszolgáltatók nem működtették azokat (NHKV, 2016. Szakmai nap adatok). Az ország 3154 településéből csak 1250 településen megoldott a szelektív gyűjtés (FM helyettes államtitkár, 2018). Az idegenanyag-tartalom jelenleg akár 50-60% is lehet a szelektíven összegyűjtött anyagban.

- ◆ A hulladékpapír anyagáram könnyen szelektálható, homogén, hasznosítási infrastruktúrája adott, ezért az összesített újrafeldolgozási célok elérése érdekében akár az EU-s célok feletti teljesítés kitűzése is indokolt lehet.

4. A KOMMUNIKÁCIÓS CÉLÚ PAPIR HULLADÉKÁRAM SAJÁTOSSÁGAI

A papírbázisú kommunikációs célú nyomdartermékek végső felhasználója a humán individuum, ezért a szelektálás is a lakossági hulladékgyűjtés során történik. Sajnos ez még az előző pontban ismertetettek szerint megoldandó feladat, ahogy az 1. táblázatban is látható.

A 2. táblázat elméleti számítása tartalmazza az indikatív adatokra épülő számítást és a kalkulált EPR díjakat. Ebből látható, hogy a környezetvédelmi termékdíjakhoz képest az EPR díj lényege-

2 Fábrián Endre: A hazai nyomtatott kartondoboz csomagolóanyagok számokban, Magyar Grafika, 2018/2. 4–11. old.

3 Galli Miklós: Javaslatok a papír és műanyag csomagolási hulladékáram EPR szintű kezelésére (ITM, EPR ülés, 2019. 02. 20.)

	2017 (tény)	2020 (cél)	2025 (cél)
1. Kibocsátás	ezer tonna (gyártáshoz felhasználtból)		
Összesen	285 et	300 et	300 et
Ebből ipari/keresk. 20%	57 et	60 et	60 et
Lakossági/közületi 80%	228 et	240 et	240 et
2. Hasznosítási célok (%)			
EU		60,0%	75,0%
Javasolt hazai összesen	40,7%	60,0%	80,0%
Ebből ipari/keresk.	90,0%	90,0%	95,0%
Lakossági/közületi	27,0%	42,0%	70,0%
3. Hasznosított mennyiség	ezer tonna (gyártáshoz felhasználtból)		
Összesen	116 et	180 et	225 et
Ebből ipari/keresk.	54 et	54 et	57 et
Lakossági/közületi	62 et	126 et	168 et

1. táblázat. A kommunikációs célú papír hulladék anyagáram mennyiségi alakulása, megoszlása és célkitűzései

sen alacsonyabb, de ez minden nyomdatermék után fizetendő.

Az eldöntendő kérdés: fizessen mindenki egy alacsonyabb EPR díjat vagy maradjon a korábbi bizonyos termékekre vonatkozó környezetvédelmi termékdíj. Természetesen a kormányzat fog dönteni, de ma még kíváncsi a véleményünkre.

5. JAVASLATOK

1. Környezetvédelmi termékdíjak eltörlése a papírt illetően (irodai papír, reklámhordozó papír).
2. EPR díj bevezetése, kivéve a könnyv típusú termékeket (VTSZ száma 4901).

3. Szelektív papírgyűjtés országos hálózatának kialakítása szükséges.
4. Az EPR díj megnevezés bővítése (pl. EPR újrahasznosítási hozzájárulás). A név mindenképpen utaljon a díj céljára. A számlán – a környezetvédelmi termékdíjhoz hasonlóan – külön lehessen feltüntetni, azért, hogy vásárlók ezt ne áremelésnek értelmezzék.

A cikk keretei a részletek és mögöttes számítások közzétételét nem teszi lehetővé, de a további információkkal szívesen állok rendelkezésre. (horvath.csaba@rkk.uni-obuda.hu).

Begyűjtői/hasznosítói díjak		
Lakossági	22 Ft/kg	Lakossági hulladékból származó bevételek: Súlyarányos bevétel: 6,7 Ft/kg, összesen: 844 mFt
Ipari/kereskedelmi	6,7 Ft/kg	
Egyéb költségek beépítése az EPR díjba		
Irányító szervezet működése	7%	Ellátott lakosok aránya szerinti bevétel: 15 Ft/kg, összesen: 1890 mFt Begyűjtött hulladék ára: 37 Ft/kg összesen: 4662 mFt
Egyéb (komm., tartalékképzés stb.)	15% (7% komm., 8% tartalékképz.)	
EPR díj		
Lakossági	11,0 Ft/kg	Összes bevétel: 7396 mFt
Ipari/kereskedelmi	7,5 Ft/kg	

2. táblázat. Előzetes EPR díj kalkuláció 2020, kommunikációs célú nyomtatás papír hulladéka (Indikatív számítás)